

innlate meg på å rekonstruere denne hans utlegging, men den var iallfall av den art at trafikkinspektør Høgslund — som kommisjonens ordfører — fant seg beføyet til å be herr Formannen om å beskytte sine gjester for den slags angrep. Her strakk tryllekunstneren ennå mindre til. Sjelden har jeg sett en mere rådvill og tafatt Fridthjof Brun enn i denne stund, og særlig høy i hatten var kanskje ikke byggmester Moe — og i allfall ikke jeg, som altså hadde innlatt meg på denne farlige leken med — vannet. Jeg føler meg forvissset om at alle følte det som en lettelse da det fra transport-sjefen kom beskjed om at avreise øyeblikkelig var nødvendig ifall nordgående dagtog skulle nåes.

Som de siste fikk Fridthjof og jeg slengt oss på en kjerre med ekvipasjens eier på baksetet. Fridthjof elsket å føre tømmene, og jeg skal si det gikk unna. Fra baksetet kom gjentagne advarsler, og jeg som hadde tjenestgjort i feltartilleriet syntes dette nærmet seg uansvarlig kjøring. Jeg lot meg ingenierte berolige av opplysningen om at herr Brun var gammel artillerist, og ingen måtte komme og lære ham noe om kjøringens edle kunst. Den var beregnet på ham på baksetet, men jeg visste det var i kystartilleriet at Fridthjof hadde avtjent sin verneplikt.

Vi kom imidlertid helskinnet og tidsnok til Oppdal stasjon. Toget var nemlig over en time forsinket, og det tør jeg forsikre at flere løyerlige historier med påfølgende rungende lattersalver i dette spenn av tid, har jeg aldri opplevet hverken før eller siden. Det var således klart at de antydninger til tordenskyer som var merkbare over Gjevilvassdalen tidligere på dagen, nå var fordultet, og jeg kvier meg for å tro at de har bidratt til å fordunkle minnet om en særdeles vellykket innvielse.

I dag når jeg sitter og skriver dette — 40 år etter — er de aller fleste av musketerne som var med på denne ferden vandret heden. Og det er i den sikre forhåpning at Johannes Moe må ha fått anledning til å treffe den vanligvis så sjarmerende Carl Schulz i godlynne, og fortalt ham om våre guttestreker fra den gang som gjør at jeg har dristet meg til å komme med denne avsløringen. Uten kommentarer vil jo dessuten protokollasjonen i gjesteboken komme til å bli hengende i løse luften til evig tid.

OLAV
GJÆREVOLL

Reinrose *Dryas octopetala* L.

Trondhjems Turistforening har som sitt emblem valgt reinrosa. T.T., reinrosa og fjellet hører sammen. Som vi senere skal se, kan vi nok møte reinrosa også utenfor fjellet, men først og fremst er den fjellets rose. Vi finner den slett ikke over alt, men er den først til stede, opptrer den som regel i store mengder.

Ei reinrosehei med tusener av blomstrende individer er en slik skjønnhetsopplevelse at jeg ville såre både andres og min egen naturkjensle hvis jeg skulle forsøke å skildre den med min fattige prosa. La meg heller gi ordet til professor Nordhagen. I sin store avhandling om Sylenes planteverden har han gitt en begeistret skildring av reinroseheiene på Storsola: «Når botanikeren etter en tre timers tur setter foten på skifer, får han sin belønning! «Reinrosefloraen» som allerede i 1812 hensatte Christen Smith i begeistring og hvis skjønnhet Axel Blytt har skildret gang på gang, brer seg ut foran våre føtter. Jeg har sett de marokkanske steppers *Asphodelus*-flor, Atlasfjellenes mørkfiolette lavendel-kratt og Schweizeralpenes henrivende enger, men mitt hjerte tilhører den nordiske *Dryas*-hei! Som nysnø lyser det riktblomstrende, hvite teppe hvor gule murer, blå veronika og blå mjelt og rødmende fjellsmelle danner praktfulle buketter. Høyfjellets utsigelige sjarmerende strømmer oss her imøte.»

Jeg har opplevd dette gang på gang. Det er den samme betagende opplevelse, og hver gang er jeg mer enn villig til å underskrive

Fig. 1. Reinrose. *Dryas octopetala* L.

Nordhagens ord. Den som foreslo reinrosa som emblemer for turistforeningen, har utvilsomt opplevd reinroseheiene.

Reinrosa tilhører rosefamilien. Det er ikke alle «roser» som gjør det, nøkkerose f. eks. hører ikke hjemme der. Reinrose er altså botanisk sett helt korrekt. Det skulle forresten bare mangle, navnet er nemlig laget av fjellbotanikeren Thekla Resvoll-Holmsen for å unngå forveksling med issoleie, som ofte kalles for reinblom.

Planten er egentlig en dvergbusk. Den ligger helt flatt nede på bakken og danner som regel store matter. Stammene kan bli

opptil 1 cm i tykkelse, men da er også alderen betydelig. Det er ikke helt lett å telle årringene, men en alder på minst 100 år er konstatert.

Bladene minner i sin form noe om et eikeblad. Det internasjonale slektsnavn er *Dryas* som er avledet av det greske ord *drys* = eik. Bladbygningen viser en tydelig tilpasning til tørre voksesteder. Oversiden er læraktig, mens undersiden med spalteåpningene er dekket av en tett, lys hårfilt. Da bladene er hevet noe opp fra underlaget, vil en tett beplantning av reinrose gi terrenget en grå farge. Bladene dør om vinteren, men blir som regel sittende på planten en tid. Under de friske bladene finner en derfor store mengder av døde blad, dels festet til planten, dels liggende løse på bakken.

Reinrosa er ikke bare en skjønnhetsåpenbaring, den er en i høyeste grad interessant plante på mange måter. For det ene holder den seg til tørre voksesteder, heier, rabber og rygger. På slike steder er snødekket tynt eller kan mangle helt. Enhver påsketurist kjenner til at snøfordelingen i fjellet er høyst ujevn, det veksler med snøbare rabber og forsenkninger med fonner. I disse forsenkningene

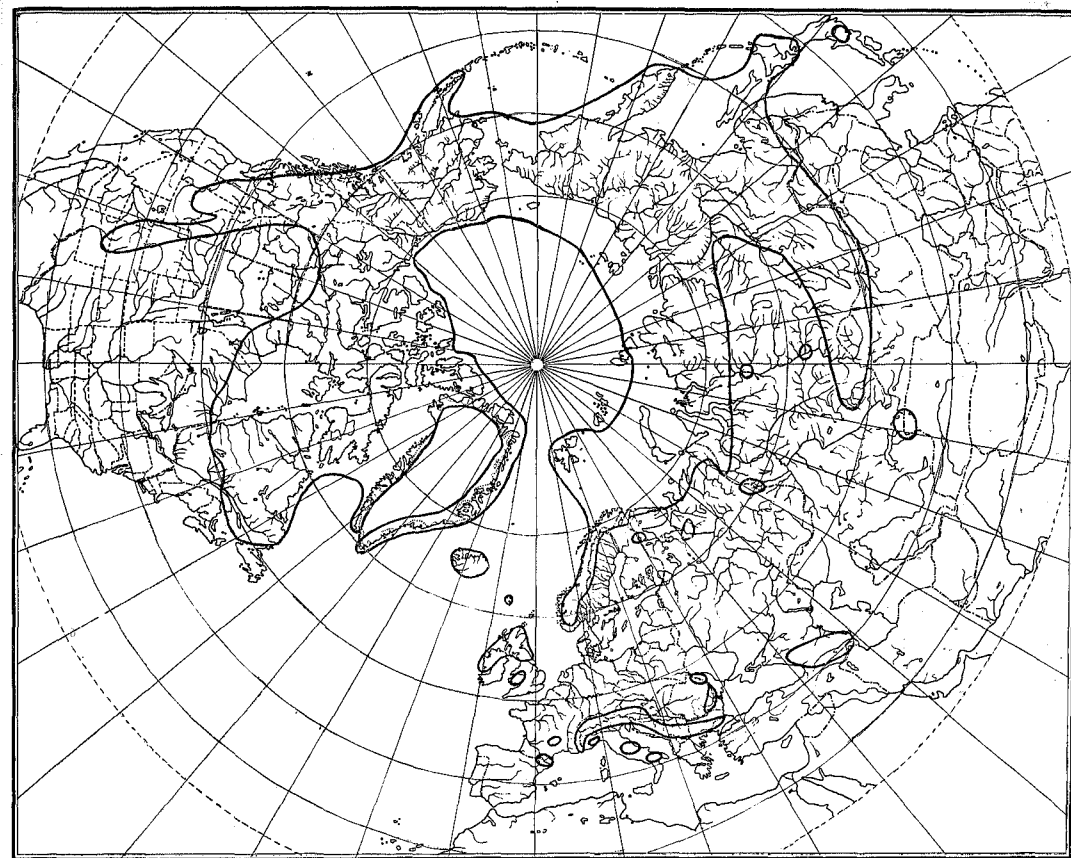

Fig. 2. Totalutbredelsen for reinrose på den nordlige halvkule.

vil en aldri finne reinrosa. En hei- og rabbeplante som den, må ikke bare tåle tørke, men også de lave vintertemperaturer som en får der et beskyttende snødekke mangler.

For det andre krever reinrosa i Skandinavia kalkrik eller base-rik jord. Det nytter ikke å lete etter den på de sure, harde bergarter som bygger opp store områder av vår fjellkjede. Der er det andre arter som hersker. Reinrosa holder seg til de løse, lettforvitrelige skiferbergarter (glimmerskifer, hornblendeskifer) som vi har mye av i Trøndelag, og til kalkstein, marmor og dolomitt. Det er et faktum at nettopp på den slags mark finner en de fleste interessante arter i vår fjellflora. Derfor er reinrosa for botanikeren en

så betydningsfull indikator-art. Finner en først reinrosa, begynner letingen etter juvelene blant fjellplantene.

Særlig på løse skifrer er reinrose-heiene et av våre aller mest artsrike plantesamfunn, med et broket fargespill i kvitt, gult, blått og fiolett. Her er nøkleblomst og søtearter, her er gulmjelt, blåmjelt, setermjelt, reinmjelt, mure og myrklegg, fjellfrøstjerne og bakkestjerne, blindurt og arve-arter, de fleste av våre fjellorkideer som fjellkurle, kvitkurle og brudespore, foruten en rekke mer uanselige starr- og andre halvgrasarter.

Det er nok mange arter som vokser høyere til fjells enn reinrosa gjør, men den når da opp til en høyde av 1830 m i Jotunheimen. Både i Drivdalsområdet og i de rike områder i Trollheimen går den som regel til topps.

Reinroseblomsten er stor og fløtekvit. Artsnavnet *octopetala* forteller oss at det skal være 8 kronblad. Fra denne regel vil en nok finne unntak om en begynner å undersøke et større materiale. Åtallforhold i en blomst er ellers en sjelden foreteelse.

Blomsten har både honning og blomsterstøv å by på, og det er ikke vanskelig å se at flere forskjellige insekter kryper omkring i blomsten. Men ellers må en anta at også vindbestøvning kan inntreffe hos en art som vokser i massevegetasjon på værharde steder. I hver blomst dannes det en rekke nøttefrukter som sitter tett sammen. Hver nøttefrukt er utstyrt med et 2—3 cm langt spredningsorgan. Hos de fleste planter skrumper griffelen inn etter at bestøvningen er utført, men hos reinrosa fortsetter den å vokse og danner det nevnte lange, hårete spredningsorgan, en fjærkost av samme slag som det en finner hos mogop. Ei reinrosehei i fruktstadiet med mengder av sølvgrå, vridde koster, er også et vakkert syn. Dette hårete spredningsorgan fører til at arten har en meget effektiv vindspredning.

Reinroseslekten er utbredt i de fleste fjellstrøk på den nordlige halvkule og i alle de arktiske strøk (Fig. 2). Hvor mange arter den egentlig består av, er et vanskelig problem. Den er en såkalt kritisk slekt hvor det ikke er helt lett å foreta en vel avgrenset oppdeling i arter. I Nord-Amerika finnes en art med lysegule blomster, *D. drummondii*, men det som ellers forekommer, likner såpass sterkt

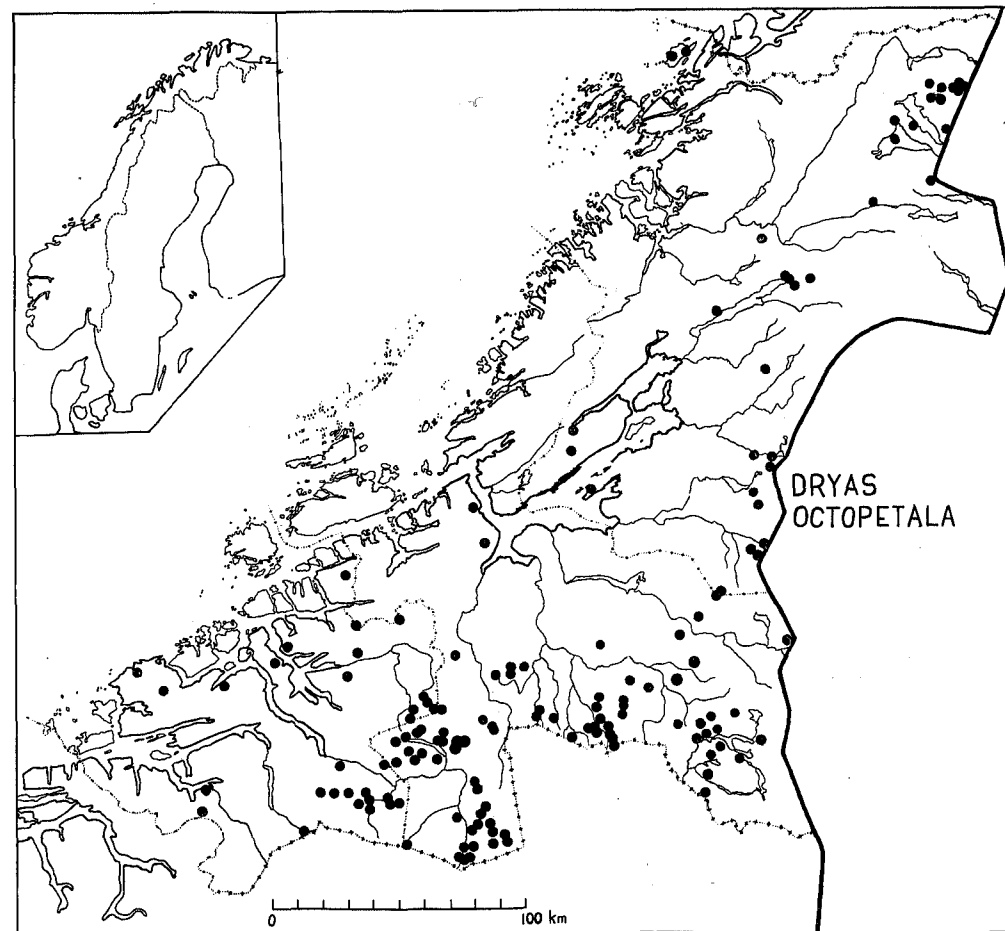

Fig. 3. Prikk-kart over reinrosas utbredelse i Trøndelag

på vår reinrose, at den vanlige fjellvandrer trygt kan overlate til ekspertene å diskutere problemet om slektens systematikk.

I Europa forekommer stort sett bare vår egen reinrose. Foruten i Skandinavia vokser den på Kola-halvøya, i de mellom-europeiske fjellkjeder, på de britiske øyer og på Island, Færøyane og Svalbard. Hos oss finnes den i hele fjellkjeden der det geologiske underlag er tilstrekkelig kalkholdig.

Kartet, fig. 3, viser utbredelsen av reinrose i Trøndelag. Det er satt av en prikk for hvert registrert funn. Etterhvert vil en nok få flere prikker på kartet, men jeg skulle anta at hovedtrekkene i ut-

bredelsesbildet stort sett vil bli uforandret. Vi ser at den forekommer hyppig på skiferbergartene i den østlige del av Trøndelag. Sine største forekomster har den utvilsomt i Budalsfjella, i fjella øst for Drivdalen og i Trollheimen. Lengre vest og på Fosen-halvøya er den sjelden. Her er lite av høvelige bergarter.

Noen bemerkelsesverdige forekomster bør spesielt nevnes. Ved Lensvik på Frosta er det en reinroseforekomst helt nede mot sjøen. I Nord-Norge er dette en vanlig foreteelse, men i Trøndelag er dette kjent bare fra Frosta og Leka.

Like ved Snåsa stasjon ligger kalkberget Bergsåsen, kjent for sin rikdom på sjeldne orkideer. Bergsåsens nordvestside stuper bratt ned mot jernbanelinjen. I denne skråningen vokser en del små furutrær, ellers dekkes grunnen her av enorme mengder av reinrose. Fra skråningen kryper den også opp på åsens platå, og her kan en da møte det eiendommelige syn å se reinrose i barskog. Jeg har funnet flekker med en blandingsvegetasjon av reinrose, blåveis og fruesko! Dette er det eneste sted i Skandinavia hvor jeg har møtt reinrosa i barskog.

På det eiendommelige kalkfjellet Talstadhesten like innenfor Hustadmyrene i ytre Romsdal opptrer reinrosa i store mengder. Den dansk-kanadiske botaniker, dr. A. E. Porsild, hevder at reinrosa på Talstadhesten ikke er identisk med den som ellers holder til i Norge, men derimot med en som forekommer på de britiske øyer. Porsild hevder at den må oppfattes som en egen art, *Dryas babingtoniana*, kjent bare fra de nevnte steder. Det er litt av et plantegeografisk problem.

De solide bladene av reinrosa er mange steder blitt oppbevart som fossiler. De er blitt blåst ut i tønner og grunne vatn og blitt innleiret i slam. Bladenes karakteristiske form gjør at det er lett å kjenne dem igjen i fossil tilstand. På grunn av dette kjenner vi reinrosas historie under og etter siste istid temmelig godt. Det er klarlagt at den under siste istid levde nær isranden i Nord-Tyskland. Da isen trakk seg tilbake, fulgte reinrosa etter. Det var sikkert nok av åpent kalkholdig materiale å slå seg ned på, og med den gode spredningsevne som reinrosa har, hadde den neppe noen vanskeligheter med å holde følge. For snart 100 år siden ble det klarlagt ved

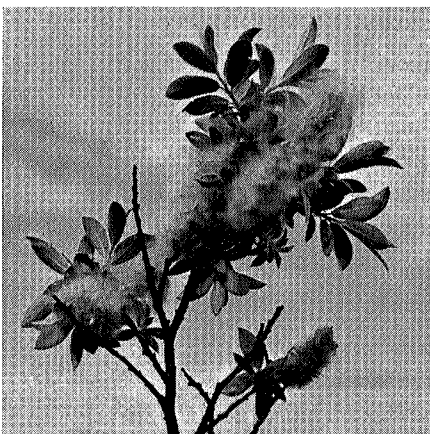

Fig. 4. Den nåværende utbredelse av reinrose i Skandinavia er angitt med fylte sirkler og skravering. De fossile funn er avmerket med ringe.

myrundersøkelser i Skåne at reinrose og andre fjellplanter dannet den første vegetasjon etter istiden. Siden er stadig nye funn blitt gjort. Kartet, fig. 4, viser at reinrosa har vokset på en rekke steder i Danmark og i Sør-Sverige (åpne ringe på kartet). Nord for Skåne blir funnene mer sjeldne og i Mellom-Sverige er de helt borte. Her fulgte furuskogen i isens fotspor, og det er høyst tvilsomt om invasjonen av fjellplanter sørfra i det hele tatt nådde fram til de

skandinaviske fjell. Hvis dette er riktig, må reinrosa også antas å ha overlevd siste istid i isfrie områder i Sør- og Nord-Norge, og fra disse siden spredt seg til hele fjellkjeden. I låglandet er den blitt utkonkurrert, først og fremst av skogen, men enkelte steder, som f. eks. på Frosta og på Bergsåsen hvor konkurranseforholdene på grunn av terrengets beskaffenhet går i favør av reinrosa, har den greidd å holde seg helt fram til nå.

Men hvordan det nå enn forholder seg med de vitenskapelige problemer og hypoteser, kan du slå deg ned på fjellrabben og la deg fange inn av den skjønnhetsopplevelse som reinrosa gir oss. Har du ikke mistet ditt hjerte til fjellet før, er jeg overbevist om at den nordiske *Dryas-hei* vil sørge for det.

Vi pynter da fjellet vi også!

GUNNAR RAABE

Mitt møte med T. T.

Den røde T-en står som en god venn for de fleste fjellfolk, det er sikkert nok. En taus venn som følger med på turen uten å prate oss ihjel, slik som noen har for vane. En venn som enkelte ganger kan være oss til stor nytte — fordi han er lommekjent der han viser seg, og alltid viser oss den rette veien — om vi skulle være kommet på vidvanke. Noen fjellfolk ser rødt — når de ser røde T-er. De skyr alle tegn på at folk har vært i fjellet før dem. Visst kan en forstå slike «super-fjellfolk» — og til dels være enig til og med. Men er ikke det å være for egoistisk? Flertallet av fotturister ville neppe tort å legge i vei i ukjente strøk uten T-ene som vei-visere, det har vi mange beviser på.

To røde T-er betyr for meg straks noe annet! En meget god venn — eller rettere mange gode venner! Første gangen jeg stiftet bekjentskap med TT og dens virkefelt var i Trollheimen. Det er mange år siden nå. Vi kom fra Storfale i Sunndalen, hadde opplevet den vidunderlig vakre Innerdalen, og sto i Bjøråskaret. Vi så oss tilbake for å ta avskjed med kanskje det vakreste vi noengang hadde opplevet. Visst hadde vi Trollheimen for oss, men hva kunne den vel ha å by oss etter dette?

Motstrebende vender vi oss mot nord — og der — ja, hva ser vi: To kneisende topper som raker opp av et skoddebelte! Er det Trollheimen? Jo, annet kan det vel ikke være. Lett tilmote rasker vi på ned mot Kårvatn. Trollheimen var kanskje ikke så verst likevel? Gjennom Nøstådalen er det som å gå i villeste Jotun-